

УДК 140.7:297(045)

С. В. Янковський,
кандидат філософських наук, доцент
(Маріупольський державний університет)

ПОЛІТИЧНА ОНТОЛОГІЯ ІСЛАМОФОБІЇ

У статті розглянуто термін "ісламофобія", що позначає історичний, релігійний, інтелектуальний досвід сучасних спільнот. Проаналізовано, що шляхи ісламофобії простежуються на різних рівнях, від повсякденності до системи міжнародних відносин. Виявлено, що амбівалентність використання терміну "ісламофобія" не дозволяє виявити дійсну сутність проблем, з якими ми маємо справу.

Спільноти під впливом острахів демонструють упередженість, ксенофобію, шовінізм. Термін "ісламофобія" амбівалентний. Він охоплює різноманітний досвід історичного, релігійного, інтелектуального життя демократичних, авторитарних, перехідних спільнот. Розпорошеність ісламу в теологічному, історичному, соціальному дискурсах виявляє різні ракурси ісламофобії. Стратегія нормалізації відносин з ісламом ґрунтується на принципах взаємної довіри і толерантності. Тому протидія ісламофобії постає одним з актуальних завдань сучасної філософії.

Глобальні проблеми сучасності визначають напрямки трансформації сприйняття ісламського світу, відкриваючи шлях порозумінню, узгодженню, відкритості. В нинішньому світі можна знайти свідчення єднання етичного та естетичного вимірів соціального буття. Приміром, суспільна діяльність однієї із лідерок фемінізму Шейли Бенхабіб (Seyla Benhabib), творчість італійсько-турецького кіномитця Ферзана Оцпетек (Ferzan Özpetek). Отже, глобалізм зрощує цивілізації сучасності попри їх історичне минуле. На ісламофобські тенденції початку XXI століття суттєвий вплив мала зовнішня політика Сполучених Штатів в Перській затоці, Іраку, Ірані в період після повалення шахського режиму, Ізраїлю та Палестини, терористичний акт 11 вересня. Дослідницьке опрацювання проблеми має на меті з'ясування причин і наслідків взаємопроникнення ісламської та християнської цивілізацій, включаючи негативні тенденції замовчування, перекручування, неповаги.

У викладенні основного змісту варто зазначити наступне. Іслам є складовою соціально-політичного та культурного життя сучасної світової та європейської спільноти. Для України є значущим досвід країн з усталеними демократичними традиціями, такими, як наприклад, Франція. Оскільки за історичним спадком наша країна та спільноти, які її становлять, належать до того простору, в якому традиції віротерпимості, толерантності, світськості завжди ускладнювалися міжконфесійними відносинами християнських Церков, утопічними політичними проектами, як то Третього Риму, розбудови комуністичного майбутнього або "Русского мира" тощо.

У спільній книжці "Перестрілка" (*Tirs croisés*) французька журналістка Каролін Фурист (Carolin Fourest) та політолог Фіаметта Венне (Fiametta Venner) указують, що небезпеку для значної частини людства становлять укорінені в іудаїзмі, християнстві, ісламі загрози екстремізму, фанатизму. Як зазначають дослідниці, термін "ісламофобія" вперше було використано аятолою Хоменеї (ayatollah Khomeini) під час ісламської революції в Ірані [1]. Ним позначались зневажливі випадки на адресу ісламу та ісламських країн. Звинувачення в ісламофобії, за твердженням представників ісламської спільноти Франції Кебір Джебіл (Kebir Jbil) та Руху світських мусульман Франції (Mouvement des musulmans laïques de France, MLF), використовувалися в Ірані і Судані задля того, щоби стигматизувати всіх тих, хто виступав проти радикальної ісламізації соціального життя цих країн [2; 3; 4].

Упродовж 1990-х та 2000-х років представники Організації Об'єднаних Націй неодноразово висловлювали занепокоєння зростанням проявів антисемітизму, антихристиянзму, ісламофобії, указуючи їх зв'язок із дискримінацією, нетерпимістю, ненавистю за расовою, статевою, сексуальною, віковою ознаками (позиція ООН широко репрезентована в матеріалах на сайті Секретаріату ООН). Ісламофобія виражається в ксенофобській поведінці та ксенофобському ставленні до вихідців з арабських країн, ісламських спільнот [5].

Ефект 11 вересня 2001 р. у тім, що боротьба із терористичною загрозою почала сприйматися як протистояння тиску ісламізму на соціокультурну модель західної цивілізації. Імовірно, що прагнучи підкреслити наявність альтернативного сприйняття ісламу, 18 вересня 2001 р. в британській газеті *The Guardian* журналіст Джулі Берчілл (Julie Burchill) використала термін "ісламофілія", який позначає неприховане захоплення ісламською цивілізацією.

Цілком припустимо, що подолання соціальних фобій варто розпочати із запобігання уживанню слова "ісламофобія". Окрім цього припустимо, що варто також звернути увагу на наступні чинники:

По-перше, ісламський світ тяжіє до соціальної егалітарності, узгодженої із принципами релігійної віротерпимості. Політична рівність, свобода висловлювань, підприємницької діяльності, місця проживання необмежені в тій мірі, в якій вони не суперечать нормам Корану або, точніше, інтерпретаціям Писання релігійними лідерами та духовними наставниками. Оскільки демократичні

свободи означають формування соціальної дійсності на основі альтернативного волевиявлення, то складно узгодити розуміння демократії із характерною для ісламу доктриною призначення.

По-друге, демократія визнає дисиденство як позицію іншості. Протилежні позиції не мають оцінюватися як погляди "сліпого / зрячого", "хворого / здорового", "свідомого / неука". Іншим є кожне окреме і кожне в своїй окремішності є альтернативою. Іслам як витвір релігійного досвіду є альтернативою західній моделі держави, суспільства. В самому ісламі співіснують різні течії, школи, напрямки.

По-третє, історичний досвід взаємодії ісламського світу та неісламських цивілізацій вміщує протистояння і непримиренність від битви при Пуат'є до Іракських і Кавказьких війн. Упродовж століть експансіонізм унеможливував поєднання життєвого досвіду християнської та ісламської цивілізацій.

По-четверте, відсутність належної взаємоповаги дозволяє сприймати стереотипи як існуючий стан речей, що дозволяє ігнорувати те минуле, яке розходиться з ними.

Таким чином, оскільки амбівалентність використання терміну "ісламофобія" не дозволяє виявити дійсну сутність проблем, з якими має справу суспільство. Вірогідно, феномен ісламофобії реалізується під впливом чинників, які виявляють глибинні процеси зіткнення ціннісних установок політичного життя, культурно-історичного досвіду, економічної діяльності. *Стереотипне сприйняття ісламу можна узагальнити в наступних положеннях.*

Політичний протекціонізм характеризує ісламські і християнські держави Середземномор'я, які поєднує спільна історія Римського панування. Отже, ісламська традиція акумулювала і успадкувала культурний спадок народів на теренах від Іберійського півострову до Індонезії та Філіппінського архіпелагу. На теренах ісламських держав існують іудейські, християнські, буддійські святині. Утім, сполохи релігійної нетерпимості характерні для ісламських держав так само, як для будь-яких політичних утворень, які ґрунтуються на переконанні в окремішності власного шляху. Екстремальною формою такого переконання є релігійний фанатизм. Він лише по-різному себе проявляє в ісламі, російському православ'ї, лютеранстві, іудаїзмі. Ймовірно, що фанатизм і релігійна нетерпимість зумовлюють конфесійні, а не релігійні переконання. Очевидно, що утопії мають не лише природно-наукову, філософську, а й релігійну основу. Тому припустимо, що наука, релігійний досвід мають певні механізми захисту від екстремізму і фанатизму. Це є важливим елементом релігійних переконань, оскільки певною мірою фанатичне утвердження віри є викликом сучасності, яка завжди є відмінною від першооснови. Нетерпимість до іншості так само породжується страхом перед втратою зв'язку з первнем власної буденності. Породжуючись невпевненістю і боязкістю, вона завершується ізоляціонізмом. Фанатизм є застережним засобом проти контактів з іншим.

Християнство, можливо, і не самотужки, а внаслідок умов і обставин, взяло участь у творенні принципу відокремлення Церкви і держави. Саме він дозволяє захистити релігійний досвід християнства від екстремальних проявів християнського клерикалізму. Утім, важко представити, чим було би християнство, як би воно не було відмежоване від держави. За дві тисячі років існування християнства змінилась численна кількість політичних утворень та режимів. Іслам, на відміну від християнства, був не клерикальною релігією. Імовірно, тому досвід відокремлення Церкви від держави не є запорукою захисту ісламських спільнот від релігійного фанатизму і екстремізму. Іслам має велетенську можливість мобілізувати спільноти, організувати їх, спрямовувати до певної мети. Утім, певним чином, це відбувається і завдяки ворожому ставленню до іншого, непримиренному і безкомпромісному. Як консолідувати суспільство за рахунок оптимістичного світосприйняття і життерозуміння, а не заперечення?

Відокремити Церкву від держави можна лише через переконання в абсолютній значущості соціальних свобод і самодостатності релігійних принципів. Проблема в тім, що релігія, у тому числі й іслам, ґрунтується на законі і використовує переконання. Тому закон не здатен вирішити проблему переконань. Переконання в доцільності соціальних свобод не є вірою в свободу, рівність і братерство. Свобода так само втілює втрачені сподівання, як релігія переконує у праведності сподівань. Рівність, якої ми не досягнули розумінням, залишається ілюзією. Братерство, імовірно, є розуміння рівності людського життя, але ця спільність не є спільністю родовою, яка з легкістю може бути представлена як расова. Отже, переконання в доцільності соціальних свобод постає засобом розуміння, тобто в чомусь бути переконаним заради того, щоб щось збагнути. Політична демократія є символічним актом сприйняття збагненого заради змін. Тому між політичною демократією та релігійним досвідом немає непримиренних суперечностей, вони не заперечують і, ймовірно, не доповнюють одна одну.

Отож, проблема ісламу не полягає в протилежності ісламських та інших релігійних переконань демократії. Демократія не може не сприймати іслам, оскільки це порушує основи демократичних цінностей. Проте демократія не може заборонити окремому індивідові і спільноті ігнорувати, заперечувати значення, насміхатися, тобто не сприймати його. Отже демократія припускає, що окремий індивід, навіть політичний лідер, може використовувати демократичні цінності в недемократичних цілях. В європейській історії достатньо прикладів використання демократії для руйнування демократичних основ суспільства. Демократична спільнота може захоплюватися політичною і соціальною демагогією. Зростання значення релігії в пострадянському просторі відображає зазначені проблемами демократичного поступу.

Для сучасних соціальних утворень релігійні впливи мають непередбачувані наслідки у вигляді етнічних конфліктів, соціальної нетерпимості, зменшення ролі національних інституцій. Іслам – це сучасна релігія, яка має великий вплив на політичне життя та соціальні відносини в різних етнокультурних і геополітичних регіонах світу. В сучасній ісламській апологетиці поширена демократична риторика, духовні лідери ісламського світу пропонують власні рішення проблем цивілізаційного розвитку. Соціальний та політичний досвід західних демократій, гендерні відносини, права людини, історія відносин ісламського світу і західних цивілізацій становлять круг проблем, які відверто обговорюються і розглядаються з позицій історії, релігійного досвіду, теології ісламу.

Важливе значення для апологетики ісламу відіграє проблема співвідношення ісламу і науки. Вона презентує сукупність соціально-культурної проблематики, яка безпосередньо не пов'язана з політичною історією. Більш того, імпліцитно вона спирається на стереотипи протиставлення релігійної і наукової епістемології, гуманістичної і теологічної традицій західної культури. Наприклад, цілком справедливо зазначається той факт, що у становленні ідеї природно-наукового знання на Заході важливу роль відіграли впливи ісламської ученості. Алгебра, географія, анатомія, хірургія в медицині мають історичне коріння в ісламській ученості епохи халіфатів.

Утім сучасна ісламська наука продовжує той зв'язок політики, держави, релігії, який породжений був в епоху халіфів. Тому ісламська наука, яку представляють дослідженнями Ірану, Пакистану, Туреччини в області ядерної фізики не може не викликати занепокоєння. Політичні лідери ісламу обстоюють право не стільки на безпеку в сучасному світі, скільки на самотність. Розрив між бідністю та багатством, необмежена експлуатація природних ресурсів, неосвіченість в ісламському світі постають скоріше в ракурсі теологічних проблем, які виявляють небезпеки в духовному житті сучасних спільнот. Отже соціально орієнтована теологія представляє ісламський світ в сучасних цивілізаційних процесах, а природничі науки орієнтовані на військово-політичну сферу. У цьому плані сучасна ісламська наука відтворює той тип наукового пізнання, який характеризує більшою мірою до-національну і імперську традиції науки Заходу. Духовні пояснення соціальної дійсності більшою мірою наближаються до епістемологічної традиції доктрин та ідеологій.

Іншим помітним фактором презентації ісламу в сучасному світі є упереджене бачення ісламської цивілізації як феномену, який зародився в Аравійській пустелі і здійснив експансію в Середземномор'ї і на території від Межиріччя до Середньої Азії. У популяризації такої думки відіграє велике значення і протиставлення ісламської цивілізації в Середземноморському регіоні його Античній історії. Утім варто визнати, що ісламська цивілізація є спадкоємицею Античності так само, як і цивілізації Заходу. Сприймаючи Античне коріння і Заходу, й ісламського світу, необхідно визнати, що тисячоліття Античності не є спадком жодної із сучасних культур. А цивілізація як засіб забезпечення організації соціальних відносин є ідеєю, яку відкриває і розвиває Античність. Рецепція ідей Античності на Заході завжди змінювалась. Вони відігравали роль мірила певного соціального устрою, духовного досвіду, життєрозуміння і світосприйняття. Ісламський світ так само інтегрував Античну філософію, науку.

Проте Античність західної і ісламської цивілізаційних моделей відмінні. Захід використовував ідеї філософії, зразки мистецтва та літератури Античності для досягнення власного обр'ю і досягнення своєї мети. Ісламські вчені інтегрували Античність. Антична традиція в ісламі стає непомітною. Ісламські вчені та поети перетворили античну філософію на засіб пояснення. Можна навіть стверджувати, що їм вдалось вивести умоосяжні принципи на рівень відчуття, уаочнити думки античних мудреців. Більш того, через тісний зв'язок із Візантією та всією східно-християнською традицією ісламський світ запозичив і розвинув символічний світ пізньої Античності. Отже, для ісламського світу та Заходу важливим є визнання спільного укорінення обох цивілізацій, що доповнює їх релігійну сумісність із священними Писаннями народів Палестини та Ізраїлю.

Українське бачення ісламу включає, як видається, наступні домінанти. В українській мові "іслам" є транслітерацію арабського слова "الإسلام", яке позначає "покірність", "примирення", "вірність", "особиста відданість Богу". В арабській мові воно походить від семітського коріння, означаючого акт добровільної покори, смирення. Конотативне значення слова пов'язують із значенням слів "мир", "спокій", "безпека". Глумачні та енциклопедичні словники зміщують акценти з лексичного значення слова на його інтерпретацію із врахуванням історичних, теологічних, культурних особливостей поширення релігії.

Лексико-семантичне значення слова "іслам" вітчизняні науковці та філософи потрактовують як елемент мовної картини світу. Імовірно, що не тільки іслам, але й християнство, буддизм та назви інших релігій позначають "значущі фрагменти досвіду, що зберігаються та усвідомлюються в пам'яті людини" [6]. З огляду на філософські основи даної методології важливим видається не її концептуальне значення, а репрезентована нею рецепція онтологічної проблематики: яким чином іслам впливає на інший світ? Даний підхід вже встановлює іншість ісламу, він надає можливість спостерігати її через протиставлення, уможливно оцінюючи іслам.

Умоглядні дослідження вітчизняних науковців представляють іслам як "зовні" (в аспекті міграційних процесів на геополітичній мапі світу), так "із середини" (як один із факторів внутрішньополітичного життя

і міжетнічних відносин). Сьогодні іслам є частиною національної історії України. За статистичними даними, серед населення України представники ісламу становлять від 500 000 до 2 000 000 осіб [7]. Статистика засвідчує стан невизначеної присутності ісламу в Україні. Тому актуальним завданням політичної спільноти України є не лише можливість споглядання подій, відвертості коментарів, а й розуміння існуючого стану речей. У тому числі й з врахуванням такого положення, яке відображає впливи релігійних, конфесійних, теологічних чинників, оскільки національна українська спільнота має реагувати на виклики з боку всіх нагадувань і навіювань щодо окремішності, розбіжності, відмінності частин того, що сьогодні становить єдину, суверенну, незалежну українську державу.

Сучасне українське суспільство не може наслідувати радянську модель презентації ісламу. Оскільки перед українським суспільством не стоїть завдання розбудови багатонаціональної спільноти, скерованої тоталітарним комуністичним режимом до процвітання соціалізму та комунізму. Українська влада демократична, її джерелом є народ України. Важливіше те, що сучасна українська спільнота немає досвіду світського, секуляризованого суспільства. Офіційно санкціонований владою атеїзм, представляв заперечення релігійного сприйняття віри матеріалістичним віровченням. Так само перипетії відносин Гетьманщини з країнами ісламських володарів мають важливе значення для цілісної національної історії.

Модерне сприйняття ісламу в Україні відображає кілька факторів. Передусім, домінуюча точка зору політичної думки перебуває під відчутним впливом "холодної війни" та озвученої в ній перемози. В умовах протистояння радянській гегемонії в Афганістані, впливу СРСР на Близькому Сході, ролі Москви в індійсько-пакистанському конфлікті окремі ісламістські угруповання, авторитарні політичні режими отримували значну фінансову допомогу та моральну підтримку. Наприклад, західні ЗМІ створили образ лицаря ісламу "моджахеда", який протистоїть силам Імперії Зла.

Особливість української рецепції, зумовлена приналежністю до пострадянського простору, відтворює заохочення до добровільної мобілізації, наслідуючи пропаганду інтернаціональної військової допомоги. В соціальній пам'яті українського суспільства протистояння з ісламом становить безперервний історичний час від 1979 р. (уведення радянських військ до Афганістану) і, далі, через Чеченські війни 1990-х і по сьогоднішні сполохи тероризму в Російській Федерації. Коаліційні війни в Іраку, операції із запобігання гуманітарних катастроф на Балканах, події, пов'язані із занепадом політичних режимів в Магрибі, Єгипті, Сирії, Перській затоці розглядаються як складові історії протистояння, але вже після СРСР. Сприймаючись через пропагандистську модель інтернаціональної допомоги, вони тлумачаться як війни чужих із іншими, переможені прагнуть занепаду переможців. Таким чином, українська рецепція ісламу посттравматична. Її сценарій відображає постапокаліптичний розвиток голлівудських кіномитців, а не місце України в глобальній спільноті.

Напевно, значущість процесу взаємопроникнення цивілізацій розкривається не стільки соціологічно-експресивними вимірами суспільної думки, скільки демографічними і міграційними чинниками. Вони демонструють комплексний характер інтеграції ісламських спільнот до демократичних, національних, секулярних цінностей ЄС та Сполучених Штатів.

Українська відмінність в даному випадку визначає той факт, що територіально країна належить до тих держав, де ісламські спільноти є автохтонними. Терени сучасної України є частиною історичного простору ісламських цивілізацій. Проте в матриці української історичної пам'яті відтворені образи колоніального минулого, доба анексії Кримського ханства, "війни за чорноморські протоки". Ці уявлення були закладені в постімперський період, після 1917 р. Українська історична пам'ять соціально парадоксальна через те, що країна, де ісламська спільнота є частиною національної історії, а географічні топоніми успадкували традицію ісламських географів, відтворюється травматичний образ народів ісламу.

Варто зазначити про індиферентне ставлення українського суспільства до питань співвідношення ісламу і сучасності, ісламу і секулярної традиції. Це пояснюється серединним положенням України в просторі пострадянського володарювання.

З точки зору окремих ісламських учених в західній інтелектуальній традиції намагались сформулювати теорії, які представляють іслам як ворога сучасної західної цивілізації. Утім сучасна західна модель цивілізації сприймається українським суспільством як така, що не може бути пристосованою до реалій суспільного та політичного життя. Отже, і протистояння західних демократій та ісламу є зовнішнім.

Загальні висновки щодо політичної онтології ісламофобії можна визначити в наступних пропозиціях. Ісламофобія ґрунтується на цінностях історичного, релігійного, цивілізаційного досвіду, який був породжений ідеологічними, теологічними суперечками, експансіонізмом і колоніальним минулим.

Таким чином, ісламофобія відображає один із типів травмованої свідомості, і даний факт не залежить від приналежності до ісламської, західної або якоїсь іншої цивілізаційної моделі. В глобальній світовій спільноті цивілізаційні проблеми спільнот сприймаються по-різному. Але злиденність, невігластво, небезпека всіма сприймається однаково. Тому ісламофобія – стан, несприятливий для сучасності. Шлях взаємного визнання завжди є важким, оскільки потребує відмови від призвичаєних стереотипів зверхності та зневаги. Гадаю, що символічне значення має деколонізація Алжиру, вибір поваги і свободи,

який був втілений завдяки непохитній політичній волі Президента Французької Республіки Шарля де Голля. Але до цієї пори, доки в подібних кроках будуть вбачати прояв слабкості або зрадництва, шлях до взаємного визнання буде непрохідним. Утім, його подолання неминуче, оскільки в сучасному світі людство приречене на спільність. Воно свідомо і самостійно обрало такий хід, після Освенциму, Хіросіми, Чорнобилю.

Відтак, виклики тероризму, екстремізму, соціальної ізоляції, релігійних забобонів не в минулому. Вони перебувають під тяжінням страху, ворожості, незрозумілості. Суспільство прагне залишатися незмінним. І незмінність самої спільноти також означає постійність іншого. Цілком припустимо, що феномен ісламу є нагадуванням сучасній українській спільноті її інакшого. Такого, яке не прагне до зрозумілості, як зірки не прагнуть до того, щоб їх перетворили на сузір'я, залишаючись і тим, і іншим.

Представлена стаття не претендує на вичерпність представленої теми; автор намагався позначити концептуальний обрій подальших наукових розвідок. Окремі аспекти означеної проблеми соціальної упередженості наближають нас до вивчення широкого кола питань феномена пострадянської квазі-ідентичності в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Khiari S. Quelques remarques sur Tirs croisés (Troisième partie) [Електронний ресурс] : À propos du parti pris pro-israélien et pro-occidental de Caroline Fourest et Fiammetta Venner / S. Khiari. – Режим доступу: <http://lmsi.net/Quelques-remarques-sur-Tirs,211>.
2. Chevènement J.-P. L'Islam dans la mondialisation [Електронний ресурс] / J.-P. Chevènement // Forum de Fès sur le thème "Une âme pour la mondialisation". – 2006. – 5 Juin. – Режим доступу : http://www.fondation-respublica.org/L-Islam-dans-la-mondialisation_a146.html.
3. Ghannouschi Soumaya [Електронний ресурс] // Al Jazeera. – 2011. – 27 Jan. – Режим доступу : <http://consciencepolitique.over-blog.com/article-soumaya-ghannoushi-met-l-accent-sur-le-role-des-medias-qui-ne-cessent-d-associer-l-islam-a-la-guerre-a-l-instabilite-et-a-la-repression-d-ou-le-faux-stereotype-connu-aujourd-hui-66547641.html>.
4. Thalif D. "Islamophobia" spreading far and wide [Електронний ресурс] / D. Thalif. – Режим доступу : <http://www.malaysiakini.com/opinions/32384>.
5. Secrétariat [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/mainbodies/secretariat/>.
6. Сулова М. О. Концепт ISLAM в іспанській та французькій мовних картинах світу [Електронний ресурс] / М. О. Сулова. – Режим доступу : <http://intkonf.org/suslova-mo-kontsept-islam-v-ispanskiy-ta-frantsuzkiy-movnih-kartinah-svitu/>.
7. Кожний четвертий житель Землі – мусульманин [Електронний ресурс] : за даними дослідницького центру Pew Research Center. – Режим доступу : http://islam.in.ua/2/ukr/full_news2/2136/visibletype/1/index.html.
8. Burchill J. Some people will believe anything [Електронний ресурс] / J. Burchill // The Guardian. – 2001. – 18 Aug. – Режим доступу : <http://www.guardian.co.uk/lifeandstyle/2001/aug/18/weekend.julieburchill?INTCMP=SRCH>.
9. Fourest C. Islamophobie? [Електронний ресурс] / C. Fourest, F. Venner // ProChoix. – 2003. – №26/27. – Режим доступу : <http://www.prochoix.org/frameset/26/islamophobie26.html>.

Матеріал надійшов до редакції 27.10. 2011 р.

Янковский С. В. Политическая онтология исламофобии.

В статье рассматривается термин "исламофобия", который обозначает исторический, религиозный, интеллектуальный опыт современных обществ. Следы исламофобии отслеживаются на разных уровнях, от повседневности до системы международных отношений. Выявлено, что амбивалентность использования самого термина "исламофобия" не позволяет выявить действительную сущность проблем, с которыми мы имеем дело.

Yankovsky S. V. The Political Ontology of Islamophobia.

The article investigates the term "islamophobia" that signifies the historical, religious, intellectual experience of the modern societies. The elements of islamophobia are traced on the different levels, from the everyday till the system of international relations. It has been found out that the usage ambivalence of the term "islamophobia" does not allow to define the real essence of the problems, we are engaged in.

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ВІСНИК

ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Випуск 60

Науковий журнал,
заснований у серпні 1998 року
(виходить шість разів на рік)

Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
Житомир
2011

Видається за рішенням вченої ради Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 4 від 25.11. 2011 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: доктор філософських наук, професор П. Ю. Саух
Відповідальний редактор: доктор педагогічних наук, доцент Н. А. Сейко
Відповідальний секретар: Н. П. Щербакова

Члени редколегії:

Філософські науки

доктор філософських наук, професор А. А. Герасимчук,
доктор філософських наук, професор О. П. Поліщук,
доктор історичних наук, професор О. М. Швидак,
доктор філософських наук, професор А. М. Колодний,
доктор філософських наук, професор А. Є. Конверський,
доктор філософських наук, професор В. І. Муляр,
доктор філософських наук, професор С. П. Щерба,
доктор філософських наук, професор В. І. Ярошовець,

Педагогічні науки

доктор педагогічних наук, професор О. Є. Антонова,
доктор педагогічних наук, професор О. А. Дубасенюк,
доктор педагогічних наук, професор М. В. Левківський,
доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор Р. Ф. Ахметов,
доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України І. Д. Бех,
доктор педагогічних наук, професор Г. П. Васянович,
доктор педагогічних наук, професор В. В. Обозний,
доктор педагогічних наук, професор Л. П. Пуховська,

Філологічні науки

доктор філологічних наук, професор П. В. Білоус,
доктор філологічних наук, професор В. М. Мойсієнко,
кандидат філологічних наук, професор Л. С. Монастирський,
кандидат філологічних наук, професор А. В. Сингаївська,
доктор філологічних наук, професор О. С. Чирков,
доктор філологічних наук, професор І. Р. Буніятова,
доктор філологічних наук, професор К. Г. Городенська,
доктор філологічних наук, професор Т. В. Кияк,
доктор філологічних наук, професор М. П. Кочерган,
доктор філологічних наук, професор А. Е. Левицький,
доктор філологічних наук, професор В. В. Німчук,
доктор філологічних наук, професор Л. Ф. Омельченко,

Природничі науки

доктор біологічних наук, професор А. П. Стадниченко,
доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України І. А. Акімов,
доктор біологічних наук, професор О. М. Арсан,
доктор біологічних наук, старший науковий співробітник І. В. Довгаль,
доктор біологічних наук, старший науковий співробітник П. Д. Клоченко,
доктор біологічних наук, професор М. Ф. Ковтун,
доктор біологічних наук, професор С. В. Межжерін,
доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України В. І. Монченко,
доктор сільськогосподарських наук, професор В. М. Сабодаш,
доктор біологічних наук, професор В. І. Щербак,
доктор фізико-математичних наук, професор Б. М. Ляшенко,
доктор фізико-математичних наук, професор С. І. Покутній.

Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України **КВ № 9276** від 21.10. 2004 р.

Наукове періодичне видання

ВІСНИК ЖИТОМИРСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Випуск 60, 2011 р.

Сайт видання: <http://visnyk.zu.edu.ua>

Макетування: Прилуцька Н. С.

Коректор: Караванська Є. В.

Підписано до друку 12.12.2011 р. Формат 60x90/8. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.

Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 30.0. Обл.-вид. арк. 28.0. Тираж 300. Замовлення 256.

Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.

електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua

Україна, 10008, м. Житомир, вул. В. Бердичівська, 40. тел. 37-40-42, 37-35-10

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ	3
М. А. Козловець. <i>Національна ідентичність як соціокультурний феномен.....</i>	3
І. К. Вітюк. <i>Сакральний образ гори в біблійній есхатології.....</i>	12
С. М. Гуменюк. <i>Творчість Іова Желіза та її значення для становлення гомілетики у контексті вітчизняної ренесансної культури.....</i>	16
І. В. Живоглядова. <i>Музика в системі духовно-творчої культури людства .....</i>	20
С. В. Янковський. <i>Політична онтологія ісламофобії .....</i>	24
К. А. Яценко. <i>Діяльність ЮНЕСКО у формуванні ідеології глобального мультикультурного суспільства .....</i>	29
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ.....	33
А. О. Вітченко. <i>Теоретико-технологічні засади методичної роботи у вищому навчальному закладі .....</i>	33
К. Я. Климова. <i>Мовне портфоліо у системі безперервної самопідготовки майбутніх учителів до мовнокомунікативної професійної діяльності.....</i>	37
І. І. Смагін. <i>Проблема сутності громадсько-державного управління середньою освітою .....</i>	40
О. М. Спірін, Н. С. Прилуцька. <i>Зміст навчального матеріалу спецсемінару "Методика використання електронних бібліотек у навчальному процесі та наукових дослідженнях".....</i>	45
М. Ф. Юсупова. <i>Аналіз результатів апробації програмних засобів інтерактивної системи навчання дисципліни "Нарисна геометрія" .....</i>	49
В. Ю. Арешонков. <i>Періодизація процесу розвитку змісту шкільної суспільствознавчої освіти у ХХ ст. ....</i>	53
І. О. Білецька. <i>Історичні передумови становлення мовної освіти в США у ХVІ-ХІХ століттях.....</i>	58
Т. О. Благова. <i>Розвиток хореографічної освіти в Україні в діяльності Будинків народної творчості (40-50 рр. ХХ ст.) .....</i>	63
А. П. Вірковський. <i>Динаміка інтелектуальної обдарованості школярів.....</i>	68
В. О. Зінченко. <i>Розв'язання проблем якості підготовки фахівців у США та інших країнах світу.....</i>	73
Н. Ю. Лазаренко. <i>Навчання у співробітництві як важливий елемент прагматичного підходу до освіти .....</i>	79
Н. П. Павлик. <i>Особливості гендерної соціалізації дітей-сиріт .....</i>	83
І. І. Полубоярина. <i>Біологічні та соціальні чинники розвитку обдарованості.....</i>	87
Г. О. Райковська. <i>Перспективи розвитку і застосування інформаційних технологій у професійній графічній підготовці .....</i>	91
Н. Г. Сидорчук. <i>Історичні реалії становлення та розвитку вітчизняної університетської освіти (ХVІІ-ХVІІІ ст.) .....</i>	96
А. В. Усатий. <i>Особливості сприймання літературних творів учнями старших класів.....</i>	100
І. В. Гириловська. <i>Професійно спрямоване навчання як засіб мотивації учнів професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю до вивчення стереометрії: результати експерименту.....</i>	106
О. С. Гуманкова. <i>Модель підготовки майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до здійснення диференційованого підходу у навчанні учнів загальноосвітніх навчальних закладів.....</i>	111
І. П. Жукевич. <i>Поняття самоосвіти студентів у контексті неперервної освіти .....</i>	116
В. Б. Легін. <i>Рефлексія та її роль у навчальній діяльності молодших школярів.....</i>	120
І. В. Новіцька. <i>Розвиток творчої активності майбутнього вчителя у процесі професійно-педагогічної підготовки .....</i>	124

О. Б. Слоньовська. <i>Компаративний аспект полікультурної освіти вчителів гуманітарного профілю Канади та України</i>	129
Н. А. Клішевич. <i>Організація соціально-педагогічної роботи з делінквентними підлітками в центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді</i>	134
О. В. Коваленко. <i>Формування економічної культури студентів ВНЗ як педагогічна проблема</i>	138
С. А. Коновальчук. <i>Аналіз методів навчання професійної діяльності студентів-журналістів засобами англійської мови</i>	141
Я. О. Кузьмич. <i>Розвиток професійного бандурного мистецтва: тенденції, школи, композиторська творчість</i>	145
Д. В. Горобець. <i>Діагностика готовності викладацького складу до управління розвитком педагогічного коледжу</i>	149
І. Р. Махновська. <i>Становлення та еволюція ступеневої медсестринської освіти в Україні</i>	154
Н. М. Паладій. <i>Комп'ютеризація навчального процесу з української мови як лінгводидактична проблема</i>	159
З. П. Шарлович. <i>Педагогічні аспекти медсестринських теорій (моделей) про роль та шляхи вдосконалення співпраці сімейної медичної сестри з родинами задля одужання пацієнтів</i>	162
ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ	166
В. М. Богущкий. <i>Концепт як ментально-мовний квант знання про світ</i>	166
В. Л. Вигівський. <i>Прагматичний аспект перекладу омофразних контекстів</i>	170
І. М. Комінарська. <i>Художньо-філософський зв'язок між автором та героєм у романі Уласа Самчука "Волинь"</i>	174
О. В. Кудоярова. <i>Варіювання змістових параметрів англійського медичного конфліктного дискурсу за зміни адресантно-адресатних конфігурацій</i>	179
Е. Ф. Маліновський. <i>Комунікативно-прагматичні функції простого контактного повтору</i>	184
Р. М. Хмелінська. <i>Інформаційна насиченість творів І. Я. Франка (на матеріалі публіцистичних робіт XIX ст.)</i>	187
Т. В. Саварин. <i>Найвизначніші дослідники лемківського весільного фольклору кінця XIX – початку XX століття</i>	192
В. М. Винник. <i>Дитяча література: до проблеми бінарності текстів</i>	197
О. О. Декало. <i>Теорія валентності у сучасній німецькій мові</i>	200
Т. С. Жукова. <i>Адаптація юридичних термінів із законодавства країн Європи до законодавства України</i>	205
Д. В. Мовчан. <i>Прагматичний потенціал антонімів</i>	208
Н. А. Оксень. <i>"Франкеништейн" Мері Шеллі: взаємодія готичного і романтичного в романі</i>	212
М. О. Сокол. <i>Поняття паратексту та паратекстуальності в системі сучасного літературознавства</i>	218
І. В. Біляк. <i>Мовна гра як засіб впливу в англійському новинному медіатексті</i>	222
О. М. Костюшко. <i>Відображення мовної картини світу у тематичному словнику навчального типу</i>	226
С. П. Ожарівська. <i>Символізм "Жіночих масок" Віри Вовк</i>	232